

Kursrapport

Rättshistoria höstterminen 2022

Allmänt

Kursen gavs blandad. Vissa moment gavs av pedagogiska skäl inspelade eller i Zoom.

Kursvärderingen genomfördes i Athena mellan den 5 oktober och den 19 oktober och besvarades av 32 studenter, d v s ca 15 procent av kursdeltagarna. Den låga svarsfrekvensen är beklaglig, men den rådande kursvärderingsmodellen ger inga möjligheter att schemalägga kursvärderingen. Resultatets representativitet är således osäker.

På den inledande frågan om studenten överlag har varit nöjd med kursen, svarade 45 procent av studenterna instämmer helt (5) eller (4), 18,9 procent är neutrala och 37,5 instämmer inte alls (1) eller (2). Majoriteten 56,2 procent ansåg att kursens ämnesinnehåll var relevant i förhållande till kursens förväntade studieresultat. 53,2 procent av studenterna instämmer i påståendet att kursens har givit dem goda förutsättningar (4 -5) att uppnå de förväntade studieresultaten, medan 28,1 är neutrala och 21,9 procent inte instämmer i detta påstående (1 – 2),

Allmänna synpunkter om kursen

Lärlarlaget ges generellt mycket goda vitsord; lärarna anses i gemen vara kunniga, pedagogiska och engagerande. Påpekanden om enskilda lärare – ris såväl som ros – kommer inte att redovisas eller analyseras i denna rapport.

Ämnet beskrivs av många studenter såsom spännande och viktigt. Andra framhåller kursens pedagogiska upplägg som de menar leder till nya insikter. En student anser att kursen bidrar till att forma bättre jurister.

En student påpekar att kursen har rykte om sig att vara svår. Sådana rykten, om än enligt studenten delvis överdrivna, saknar inte helt grund. I de teoretiska ämnena måste studenten kunna betrakta rättsliga och juridiska fenomen, som de redan tidigare i utbildningen har lärt känna, ur helt nya synvinklar. För rättshistorieämnets del gäller att frågeställningarna dels är mer abstrakta än i tidigare kurser, dels skall förstås utifrån ett utvecklingsperspektiv. Detta är en intellektuell utmaning som förutsätter hårt arbete från studentens sida. Det finns dock anledning att framhålla att det stora flertalet studenter lyckas nå kursens förväntade studieresultat.

En student anser att seminarierna i kursen borde ge en överblick över de olika skolor som behandlas i kursen. Detta skulle i praktiken innebära att de färdighetstränande seminarierna ersattes av gruppundervisning. Det är svårt att förstå vad sådana tillfällen skulle tillföra, då en sådana översikter ges i föreläsningarna. En sådan dubblering av undervisningsmoment skulle dessutom spränga kursens timramar och kräva att annan undervisning tas bort.

Särskilt om momentet Romersk rätt

Detta är normalt ett mycket uppskattat inslag i kursen. Denna gång riktas dock en del kritik mot detta moment:

Några studenter har inte förstått varför romersk rätt skulle vara värd att studera inom ramen för juristutbildning, trots att denna rättsordnings betydelse för den västerländska rättskulturen i allmänhet och rättsvetenskapen i synnerhet berörs under flera tillfällen i kursen, inklusive under introduktionsföreläsningen.

Ett flertal studenter anser att undervisningen – tre föreläsningar, två seminarier samt en strukturerad övning – inte tillräckligt väl förbereder studenten för författandet av promemorian. Denna kritik är allmänt hållen, så det är svårt att dra några slutsatser om vad som skulle fattas i undervisningen.

Andra kritiska synpunkter tar sikte på studentaktiveringen under seminarierna. Detta är en viktig poäng, då studenten självständigt skall genomföra en textanalys i promemorian, vilket förutsätter en effektiv färdighetsträning.

Från och med denna termin har det komparativrättsliga momentet i promemorian utökats och undervisningen har kompletterats med en föreläsning i komparativrättslig metod. Dessa nyheter i Romersk rätt kommer att utvärderas särskilt efter vårterminens kursomgång.

Särskilt om metakognitionens betydelse i kursen

Det riktas en hel del kritik mot kursens metakognitiva inslag. Studenternas missnöje med dessa inslag är visserligen inte obegriplig – metakognition befinner sig på toppen av de pedagogiska målen för universitetsutbildning – men kontraproduktiv. Juristrollen består ytterst av förmågan att planmässigt förvärva, tillämpa och utvärdera kunskap, förmågor och förhållningssätt. Det ställs således höga krav på studentens medvetenhet om sitt eget – livslånga – lärande. Metakognitiva färdigheter är således särskilt nyttiga för en blivande jurist. Dock rör det sig inte om mekaniska färdigheter. Förväntningar på ”klara instruktioner” bygger sannolikt på ett missförstånd rörande denna typ av färdighetsträning.

Främst riktas kritiken mot förberedelserna inför examinationen. Vissa anser att förberedelserna är otillräckliga. Det är svårt att förstå denna kritik, då metakognitiva inslag – ofta med återkoppling – genomgår hela momentet Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia. Dessutom utgör hela momentet en förberedelse inför fråga 3, likväl som övriga essäfrågor i tentamen. Ett par studenter framhåller istället schemaläggningens betydelse, nämligen att de metakognitiva analyserna av seminarierna kan ligga före seminariet Metakognitiv analys. Dessa studenter menar att de metakognitiva inlämningsuppgifterna bör ligga efter seminariet. En sådan lösning skulle dock innebära att detta seminarium skulle inleda seminarieserien i Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia, vilket skulle göra det svårt – sannolikt omöjligt – att formulera en fråga som utgångspunkt för den metakognitiva analysen. Dessutom ges studenten särskilt formulerade frågor för basgruppens metakognitiva analys av ett seminarium samt formativ återkoppling från seminarieledaren.

En student har ett intressant förslag, nämligen att seminariet Metakognitiv analys skulle göras om till en slags workshop, där storgruppen tillsammans genomför en gemensam metakognitiv

analys av den aktuella frågeställningen. Det är en attraktiv idé: frågan är bara hur det skall kunna genomföras under två undervisningspass med minst 40 studenter.

Webbaserade undervisning samt digitala resurser i Athena

Kursen ges av pedagogiska skäl blandad. Det råder delade meningar om de webbaserade inslagen i undervisningen. Vissa vill absolut ha undervisning i sal, medan andra föredrar pedagogiken och flexibiliteten i Zoom. Med bättre utformade och utrustade undervisningssalar – till exempel ALC-salar som tillåter läraren att dela skärm med studenterna och som är möblerade så att studenterna redan sitter i grupper – skulle det kanske vara möjligt att överföra den webbaserade pedagogiken till sal. En sådan undervisningsmiljö ligger dock tyvärr i en avlägsen framtid.

Förinspelade föreläsningar

De förinspelade föreläsningarna förefaller vara populära: Studenterna framhåller särskilt mediets flexibilitet samt möjligheten att lyssna flera gånger vid behov. Några studenter föredrar dock föreläsningar i sal eller direkt i Zoom. Sådana föreläsningar skulle dock innebära att resurser måste tas från annan undervisning, främst grupp- eller seminarieundervisning. De studenter som önskar föreläsningar ”live” hänvisar ofta till möjligheten att direkt ställa frågor till föreläsaren. Kursens fråge- och diskussionsforum – som för övrigt används mycket sparsamt av studenterna – erbjuder dock studenten goda möjligheter att ställa frågor.

Ett flertal studenter riktade kritik mot att föreläsningarna har schemalagts – eller snarare markerats i schemat – med endast en timme oavsett längd. Till nästa kursomgång kommer vi att se över schemats utformning.

1. Diagnostiska test efter föreläsningar

De diagnostiska testen – som är frivilliga – förefaller vara uppskattade av studenterna. En student menade att frågorna inte var tillräckligt väl kopplade till föreläsningen samt att svaren innehöll motsägelser. Vid en genomgång av testerna upptäcktes varken motsägelser eller frågor av bristande relevans. Tanken med testerna är att studenterna själva skall kunna bedöma hur väl de har inhämtat de kunskaper och den förståelse som förmedlas i den aktuella föreläsningen.

2. Lärsekvenser såsom förberedelse inför seminarierna

Detta är den digitala resurs som mest delar studentgruppen. Flera studenter menar att lärsekvenserna är ett bra verktyg för färdighetsträning. Detta gäller såväl de obligatoriska lärsekvenser, som strukturerar basgruppernas förberedelse inför seminarierna, som de frivilliga lärsekvenser som kan användas för att förbereda studenten inför salsskrivningen. Andra studenter anser att lärsekvenserna försvårar deras studier.

Skälen bakom missnöjet med lärsekvenserna förefaller främst vara att de förutsätter att en stor del av arbetet i kursen måste genomföras i grupp. Detta är utan tvekan en av de pedagogiska funktionerna bakom lärsekvensernas utformning. Det är nämligen i diskussionen med andra – lärare eller studenter – som studenten kan öva upp de färdigheter som krävs för att uppfylla kursens förväntade studieresultat. De lärarledda timmarna uppgår för närvarande till högst åtta

timmar i veckan, vilket inte är tillräcklig för en ändamålsenlig färdighetsträning. Basgruppsarbetet i kombination med det strukturerade lärande som lärsekvenserna erbjuder måste således kompensera för få undervisningstimmar och stora studentgrupper. Den pedagogiska betydelsen av basgruppsarbetet betonades också särskilt under kursens introduktionsföreläsning samt i instruktionerna till gruppvalet.

Studenternas upplevelse och bedömning av lärsekvenserna verkar i hög grad vara avhängig hur väl arbetet har fungerat i basgruppen. Vid en analys av tentamensresultaten under vårterminen visade det sig att vissa basgrupper var överrepresenterade i gruppen av tentander med höga betyg. Intrycket är att ett gott basgruppsarbete förbättrar oddsen avsevärt för goda resultat vid tentamen. En student menade att endast hälften av gruppmedlemmarna i basgruppen hade deltagit arbetet, vilket kan vara en förklaring till att vissa studenter inte har lyckats förbereda sig tillräckligt väl inför salsskrivningen.

Flera studenter framhåller att basgrupperna för närvarande är för stora för ett optimalt grupparbete. Detta är sannolikt korrekt: Optimalt vore snarare 6 – 7 studenter per basgrupp, men detta är en konsekvens av kursens timramar. Det är tyvärr osannolikt att de ekonomiska förutsättningarna kommer att förändras i närtid.

En annat önskemål är att basgruppsarbetet skulle schemaläggas. Det är svårt att se poängen med ett sådant upplägg, då det är omöjligt för oss att kontrollera efterlevnaden. Dessutom är organiseringen av basgruppsarbetet en god förberedelse inför arbetslivet. Flera studenter framhåller också svårigheterna att boka tider för basgruppsarbete som ett argument mot lärsekvenserna. Kursens uppläggning måste dock bygga på att samtliga studenter studerar på heltid, d v s är tillgängliga under normal arbetstid.

Ett antal studenter påpekar att det kan vara till fördel för basgruppsarbetet om inläsningen av materialet kan göras i förväg. Detta är redan möjligt, då allt seminariematerial – med undantag för underlaget till seminariet *Metakognitiv analys* där förberedelsen sker på annat sätt – finns samlad i kurskompendiet.

3. *Kommunikationen i Athena*

Enligt kursens kommunikationspolicy skall allmänna frågor rörande kursens ämnesområden ställas i kursens diskussionsforum. Tyvärr är det relativt sällsynt att studenter startar trådar, eller ens bidrar till de trådar som seminarielärarna skapar. Det är svårt att förstå varför; det är effektivt sätt för studenterna att snabbt få svar på frågor av såväl sina kursare som lärare. Mycket tid slösas också på att vidarebefordra e-postmeddelanden ställda till kursens funktionsadress till rätt adressat. Frågor kan och bör istället direkt i Athenas meddelande- eller chattfunktion. Detta skulle spara en hel del tid för såväl studenter som lärare och administratörer.

Uppskattad tidsåtgång för studierna i rättshistoria

På denna punkt förefaller läget ha förbättrats något. Knappt hälften av studenterna anger att de studerar på heltid, d v s 40 timmar per vecka. Genomsnittet ligger runt 85 procent av heltid. På flera ställen i utvärderingen framgår dock att många studenter inte uppfattar utbildningen såsom heltidsarbete.

Miljörättsstrimman

Sedan höstterminen 2022 ingår grundkursen Rättshistoria (9hp) i juristprogrammets miljörättsstrimma. Vårt bidrag till strimman består av en föreläsning om ostfabriken i Miniturnae. Detta fall – som illustrerar de romerska juristernas avvägning mellan fastighetsägarens intresse av att fritt använda sin egendom och grannarnas rätt att slippa obehaglig lukt, s k immissioner – ledde till formuleringen av den grannelagsrättsliga principen *Sic utere tuo ut alinenum non laedas*. I den klassiska naturrättsläran utvecklades sedan principen till en universell regel som begränsar statssuveräniteten vid gränsöverskridande immissioner i luft och vatten.

I kursvärderingen svarade drygt 60 procent av studenterna att de hade närvarat vid föreläsningen. Flertalet fann ämnet spännande och föreläsningen givande. Den kritik som framfördes gällde främst att föreläsningen schemalagts efter examinationen i romersk rätt. Denna kritik bygger på en missuppfattning: Föreläsningen tar nämligen sikte på den klassiska naturrättslärans roll i utvecklingen av en grannelagsrättslig regel i romersk rätt till en miljörättslig princip med internationell giltighet. Ämnet faller således främst in i momentet Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia.

Det rådde delade meningar om föreläsningens längd. Föreläsaren upplevde att tidsramen – föreläsningen omfattar bara ett undervisningspass – gjorde det var svårt att göra ämnet rättvisa. Det saknades tid för såväl ämnets komplexitet som för studentinlägg. Tidsbristen var sannolikt också en bidragande orsak till att vissa studenter fann det svårt att förstå ämnets plats i kursen. Det vore således önskvärt att utöka föreläsningen till två undervisningspass.

Ett par studenter riktade kritik mot den miljörättsliga strimman i sin helhet. En student var skeptisk till valet av miljö rätt såsom ett genomgående tema – ”strimma” – i juristprogrammet. En annan menade att miljö rättens genomslag i de olika kurserna ofta saknade relevans för det aktuella ämnet. Detta är dock, enligt ett enigt kurslag, inte fallet för kursen i rättshistoria: föreläsningen fyller till och med en dubbel pedagogisk funktion. Den knyter samman kursens två moment – Romersk rätt och Rättsvetenskapens och den juridiska metodlärans historia – med varandra. Dessutom ger föreläsningen ett exempel på hur rättsvetenskapens historia kan bidra till förståelsen av högaktuella rättsfrågor.

Examination

Kursens frågestund/Inför tentamen fick kritik för att den hade schemalagts dagen före salsskrivningen. Det är en befogad kritik som kommer att beaktas vid schemaläggningen inför vårterminen 2023.

Flera studenter anser att de inte givits tillräckligt med tid för sina tentamensstudier. Tanken bakom kursens schemaläggning är att de avslutande seminarierna, tillsammans med de frivilliga lärsekvenserna, skall utgöra ett optimalt sätt för studenten att förbereda sig inför salsskrivningen. Vi avråder starkt från s k ”normalt tentapluggande”, till exempel att läsa anteckningar samt studera AB-svar; sådana studier förbereder inte studenten inför de frågor som ställs vid tentamen.

Flera studenter menar att tiden som studenten har för att besvara essäfrågorna samt genomföra en metakognitiv analys är för snålt tilltagen. Vår bedömning är dock att de studenter som korrekt identifierar och besvarar den aktuella frågan kan genomföra tentamen inom den angivna tiden.

Några studenter menade att PM-uppgifterna i romersk rätt är alltför svåra. Det är dock få studenter som har blivit underkända. Kraven på studentens förmåga att noggrant läsa och analysera en juridisk text måste dessutom ställas högt i juristutbildningen, då denna förmåga är oundgänglig för det framtida yrkeslivet.

En student framhöll särskilt den återkoppling som ges vid examinationen i kursen:

”Jag tycker också att det är bra att tentamen rättas så ordentligt, dvs. att man, i varje enskild fråga, får se vad man fick för betyg på varje delmoment och att ni även brukar ge korta kommentarer. Det är något som ingen annan kurs på juristprogrammet har, till vårt stora förtret, men som lär en vad man är bra på och vad man hade kunnat göra bättre. Annars brukar det vara en gissningslek som leder till att man inte kan lära av sina misstag vilket gör tentamen halvt menlös.”

Detta är en insiktsfull kommentar: Tentamen kan – och bör – ju ses såsom det sista undervisningstillfället.

En student menade att rättningen av promemorian borde ha skett inom 15 arbetsdagar. Enligt juridiska institutionens uppfattning utgör all examination i kursen ett moment, vilket innebär att den aktuella fristen räknas med utgångspunkt i den avslutande salstentamen.

Kursvärdering

En kritik som riktades mot kursens kursvärdering är att det inte gick att scrolla i undersökning direkt i Athena, utan att den måste öppnas separat i en webbläsare. Detta är något som kursadministrationen inte förfogar över, då juridiska institutionen har beslutat att inte använda Athenas utvärderingsfunktion utan istället nyttjar en extern plattform.

En del av kritiken i kursvärderingen är allmänt hållen – något är ”rörigt”, ”dåligt upplagd”, ”administrativa missar” et cetera – och därmed svår att bedöma. För att komma till rätta med detta problem kommer vi från och med vårterminen 2023 att organisera en referensgrupp med studentrepresentanter från varje storgrupp. Tanken är att kursföreståndaren – eller vid behov någon annan lärare i dennes ställe – möter gruppen vid tre tillfällen: En gång under vecka 3, vecka 5 samt strax efter tentamen. Med en sådan ordning blir det möjligt att ställa uppföljningsfrågor till studentrepresentanterna. Förhoppningsvis finns det studenter som skulle vara beredda att delta i en sådan referensgrupp.

Enligt uppdrag

Marie Sandström
(Kursföreståndare)